

Институт за онкологију и радиологију Србије

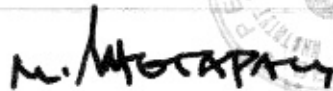
Пастерова 14, Београд, Србија

+381 11 2067 100

iors@ncrc.ac.rs www.ncrc.ac.rs

РЕПУБЛИКА СРБИЈА
ИНСТИТУТ ЗА ОНКОЛОГИЈУ И РАДИОЛОГИЈУ
Бр. 01-1/2025/4044
15 DEC 2025

УПУТСТВО БИБЛИОТЕКЕ-ОТВОРЕНА НАУКА

Ознака упутства	У.ЕДУ.01
Верзија	01
Датум усвајања	12.12.2025.
Аутори упутства	Ана Ивковић, дипл. филолог, библиотекар
Носилац упутства	Проф.др Марина Никитовић
Упутство одобрио	Доц. др Милан Жегарац

Упутство библиотеке ИОРС за спровођење Платформе за отворену науку

Пун назив:

Упутство за спровођење Платформе за отворену науку Министарства просвете, науке и технолошког развоја РС у Библиотеци Института за онкологију и радиологију Србије

Опште одредбе

Ово Упутство има за циљ одређивање обавеза и одговорности при изради репозиторијума у Библиотеци Института за онкологију и радиологију Србије. ИОРС, у складу са принципима отворене науке и знања, спровођењем Платформе за отворену науку 2.0 Министарства за науку, технолошког развоја и иновација.

Европска комисија прописала је отворени приступ као обавезујући начин публикавања за све пројекте финансиране у оквиру програма Horizon2020.

Спровођење Платформе подразумева се архивирање свих публикација насталих као резултат научних истраживања у ИОРСу, у дигитални репозиторијум ИОРСа и омогућавање отвореног приступа тим публикацијама.

Платформу за отворену науку 2.0 доноси Министарство науке, технолошког развоја и иновација, (у даљем тексту МНТР) ослањајући се на принципе отворене науке и знања и принципом отворености јавности. Платформа се заснива на бројним документима о отвореној науци као што је и Препорука комисије (ЕУ) о отвореном приступу и очувању научних резултата 2018/790 од 25. априла 2018. бр.32018Н0790, Закон о науци и истраживањима.

Циљеви платформе за отворену науку

Отворена наука се спроводи кроз 5 циљева

- (1) отворени приступ научној литератури
- (2) доступност истраживачким подацима,
- (3) отворен и транспарентан приступ истраживачким инфраструктурама,
- (4) транспарентност научне комуникације и методологије
- (5) развој дигиталне инфраструктуре и компетенције које омогућавају остваривање наведених циљева

Отворени приступ научним публикацијама

Под отвореним приступом се подразумева приступ научним публикацијама, односно право сваког корисника да без финансијских издатака приступи, чита, преузима, чува, штампа и користи дигитални садржај публикација, уз обавезу да коректно наведе извор информација.

Публикацији се може приступити читати, чувати, дистрибуирати, мењати, **искључиво у складу са припадајућом лиценцом.**

Принципи отворене науке подразумева **обавезу истраживача да доставе у Библиотеку копије својих научних публикација**, објављених током истраживања у ИОРСу, како би се похранили у репозиторијум института. Публикације морају бити архивирани у институционалном репозиторијуму одмах након објављивања.

Радови који су **део пројеката** које финансирају МНТР и Европска комисија, које објављују истраживачи запослени у ИОРСу, такође се депонују се у репозиторијум ИОРСа, **непосредно након објављивања**.

Приступ публикацијама омогућује се најкасније 3 месеца након објављивања.

Код отвореног приступа важно је поштовати ауторско право. Ауторско право или чување интелектуалне својине одређени су **различитим режимима отвореног приступа**:

- Дијамантски отворени приступ подразумева архивирање публикованих научних радова у часописима и монографијама у отвореном приступу за које се **не наплаћују трошкови објављивања**. (преорука МНТР)
- Зелени отворени приступ подразумева архивирање публикованих научних радова у дигиталним репозиторијумима уз поштовање права интелектуалне својине. (преорука МНТР)
- Златни отворени приступ је издавачки модел режим у којем су сви радови у неком часопису или платформи **трајно и бесплатно доступни одмах при објављивању без претплатничког садржаја**. (преорука МНТР)

Архивирана научна литература доступна је целокупној академској заједници и широј јавности и резултира већом цитираношћу.

Истраживачима се препоручује објављивање у часописима који имају отворени приступ. (уз Creative Commons лиценце).

Издавачи монографија и зборника конференција суфинансираних средствима из буџета Републике Србије, **морају да обезбеде отворени приступ тим публикацијама** под Creative Commons лиценцама (препоручује се CC BY) на одговарајућим издавачким платформама или у репозиторијумима. Радови објављени у стручним часописима, за које су трошкови објављивања у отвореном приступу плаћени јавним средствима, **морају бити објављени под слободном лиценцом (препоручује се CC BY)**.

Дигитални репозиторијум ИОРСа

Репозиторијум омогућава контролу приступа радовима у пуном тексту или другим архивираним садржајима. За приступ оним текстовима који су депоновани са рестриктивном приступачношћу, потребно је **користити шифру репозиторијума**.

Репозиторијум ИОРСа (у даљем тексту Репозиторијум) за своју архиву радова користи платформу ЗЕНОДО <https://zenodo.org/communities/iors/> који је успоставио и одржава ЦЕРН.

Радови похрањени у Репозиторијум, глобално су видљиви зато што је ZENODO интегрисан у међународне инфраструктуре за научну комуникацију. Усклађен је са међународним протоколом за прикупљање и размену метаподатака OAI-PMH, а метаподаци у складу са Dublin Core стандардом.

Приступ Репозиторијуму је бесплатан и погодан за архивирање публикованих радова и примарних података насталих током научних истраживања. Архивирање могу вршити и истраживачи у договору са администратором.

Истраживачки подаци - ФАИР принципи

Подаци морају бити:

F — Findable: лако проналазиви, са идентификаторим
A — Accessible: доступни или бар метаподаци доступни
I — Interoperable: у стандардним форматима
R — Reusable: јасно лиценцирани и документовани

Метаподаци

Под метаподацима (подаци о подацима) се подразумевају подаци којима се описују, објашњавају или на други начин ближе одређују карактеристике истраживачких резултата исказаних у дигиталном облику, а чија је сврха олакшавање претраге, откривања и потребе резултата истраживања путем интернета.

Приликом депоновања радова, потребно је унети **метаподатке које захтева софтверска платформа.**

Платформа ЗЕНОДО подразумева унос следећих података:

- DOI број
- тип рада (научни раду часопису, конференцијски рад, књига, поглавље у књизи, презентације, постери..)
- Наслов рада
- датум објављивања рада
- датум депоновања у реозиторијум
- ауторе рада
- афилијације аутора, односно све афилијације аутора
- ОРЦИД – идентификациони број истраживача
- кратки опис рада
- кључне речи
- тип лиценце (Creative Commons Licence – CCL), уколико је рад објављен у отвореном приступу
- језик публикације
- податак о пројекту (уколико је рад део пројекта)
- ISSN или ISBN број публикације
- други идентификатори рада у виду линкови-приступница тексту(УРЛ) , или други идентификатор - (база апстраката)

Депоновање

Депоновање документа у репозиторијум је текст у ПДФ формату, односно формат који ЗЕНОДО као платформа захтева.

Рецензиран рукопис (постпринт) представља научни рад који је прошао кроз поступак рецензије и прихваћен је за објављивање у часопису/књизи. Отворени приступ овој верзији научног рада биће омогућен **тек након истека ембарго периода који прописује издавач.**

Могуће је и похрањивање **препринт** радова, који још нису прошли рецензију, или који су прошли рецензију и добили **одобрење рецензента** за публикавање.

Уколико је научни рад објављен у часопису у **отвореном приступу, уз Лиценцу креативне заједнице (Creative Commons Licence – CCL)**, приликом похрањивања у Репозиторијум се не примењују се никакве рестрикције.

Уколико постоје правна и морална ограничења, због којих се не може омогућити отворени приступ по објављивању публикације, чиме би се кршила ауторска права пренесена на издавача, рад се депоније рестриктивно.

Бира се опција „рестриктивно“ којом се онемогућава приступ пуном облику, али уз доступност сижеа и осталим метаподацима.

Уколико се приликом уношења података увиди грешка, могуће је променити метаподатке или додати податак који недостаје.

Датотека

Научни радови који се депонују у Репозиторијум су:

- 1) чланци објављени у научним часописима
- 2) саопштења са конференција објављивана у целини или у изводу
- 3) поглавља у монографијама, зборницима
- 4) поглавља у уџбеницима
- 6) водичи научне праксе
- 7) зборници са конгреса
- 8) постери

Приступ

У Репозиторијум се могу депоновати и други резултати научних истраживања, над којим истраживачи имају ауторство: радна документа, преводи научних радова, извештаји, водичи научне/клиничке праксе, едукативни материјал намењен корисницима услуга ИОРСа- (водичи за пацијенте).

Администратор

Администратор репозиторијума је Библиотекар ИОРСа.

Обавеза библиотекара је:

- усклађивање метаподатака депонованих радова у односу на стандарде других датотека
- организује едукацију истраживача при коришћењу репозиторијума,
- пружа помоћ и подршку током претраживања радова у репозиторијуму
- верификовање или кориговање записа уколико су их унели сами истраживачи
- пружа подршку истраживачима приликом депоновања, упућује на процедуру депоновања
- стара се о поштовању ауторских права врши надзор над спровођењем Платформе у складу са Правилником о спровођењу платформе за отворену науку МНТР.

Обавеза истраживача

Сви истраживачи запослени у Институту морају да поседују јединствени лични идентификатор ОРЦИД.

Истраживачи имају обавезу да у свој лични профил ОРЦИД депонују своје радове.

Имају обавезу да Библиотеци доставе електронске верзије свих научних публикација које су објавили под афилијацијом Института ради депоновања у Репозиторијум.